

Meer chlamydia, HIV, herpes en genitale wratten bij vijftigplussers.

Een soa kijkt niet naar leeftijd

Door: Annemieke Hoogland

Veilig vrijen draait niet alleen om het voorkomen van zwangerschappen. Zorgen dat u geen soa krijgt, is minstens zo belangrijk. Seksueel overdraagbare aandoeningen beperken zich namelijk niet tot jongeren. Wetenschappers zien zelfs een toename onder vijftigplussers.

Toen haar huwelijk na 31 jaar strandde ging Liesbeth(59) op zoek naar een nieuwe liefde. Internet bood uitkomst en verschillende leuke dates volgden. 'Op een van die dates ontstond een vrijpartij. Ik dacht er verder niet bij na; het was fijn om weer intiem te zijn met iemand.' Enkele weken later kreeg ze last van stinkende afscheiding. Chlamydia, zo luidde de conclusie van de huisarts.

Chlamydiapieken

Liesbeth blijkt niet de enige. Begin dit jaar trokken Britse artsen aan de bel: het aantal seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) onder vijftigplussers is de afgelopen tien jaar verdubbeld. Ook in Nederland neemt het aantal besmettingen met een soa toe. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) analyseert jaarlijks de gegevens van de soa-poliklinieken in Nederland. 'Wij zien een lichte stijging in vindpercentage. Vooral bij chlamydia', vertelt Marianne van der Sande van het RIVM. Het vindpercentage is het aantal positieve soa-testen.

Chlamydia is in alle leeftijdscategorieën de meest voorkomende soa. Bij heteroseksuele vijftigplussers was het vindpercentage voor deze soa in 2004 2,6 procent. In 2010 was 4,3 procent van de testen positief. Uit voorlopige cijfers van 2011 blijkt dat dit percentage verder is gestegen. Bij senioren is relatief vaker sprake van gonorrhoe, syfilis en HIV. Ook herpes en genitale wratten komen voor in deze leeftijdsgroep, maar dat zijn kleine aantallen.

Seksuele revolutie

Herintreders op de liefdesmarkt als Liesbeth zijn een belangrijke oorzaak van de stijging. Na een scheiding of overlijden gaan ze op zoek naar een nieuwe partner. Hierdoor ontstaan nieuwe of wisselende contacten. Volgens huisarts Jan van Bergen, verbonden aan Soa Aids Nederland, hebben senioren een historische achterstand op het gebied van veilig vrijen. 'Ongeveer 70 procent van de jongeren gebruikt bij een nieuwe partner in ieder geval de eerste keer een condoom. Ouderen

kennen die gewoonte niet.' Recent onderzoek van Rutgers WPF laat zien dat meer dan de helft van de mannelijke vijftigplussers geen condoom gebruiken bij een losse partner, bij de vrouwen is dit zelfs 68 procent.

Senioren blijven ook langer seksueel actief dan vroeger. Huisarts en seksuoloog Peter Leusink: 'De 60-plussers van nu hebben in de '60 en '70 de geneugten van de seksuele revolutie geproefd. Dankzij bijvoorbeeld erectiepillen hoeven ze niet te stoppen.' Maar langer seksueel actief zijn brengt een risico met zich mee, weet Van Bergen: 'Na de overgang wordt het slijmvlies van de vagina vatbaarder voor infecties. En dus ook voor soa's.' Daarnaast noemt hij de seksuele vrijheid bij swingers ook een belangrijke reden van de toename.

Moe van condoom

Een andere belangrijke oorzaak is volgens Leusink de condoommoeheid onder homoseksuele mannen. 'Met de leeftijd zien we dat deze mannen niet langer condooms willen gebruiken. Hierdoor neemt de kans op HIV-besmetting toe. Net als die op andere soa's.' Van Bergen bevestigt dit, maar zegt dat de verbeterde behandeling voor HIV eveneens een rol speelt. HIV is tegenwoordig een chronische aandoening, waardoor de mannen ouder worden. De therapie vormt voor sommigen een reden om niet langer een condoom te gebruiken.

Opsporing gezocht

Van der Sande is voorzichtig met de cijfers. 'Er worden inderdaad veel meer soa's gevonden bij ouderen dan tien jaar geleden, maar de cijfers zijn nog niet alarmerend hoog.' Mogelijk worden er meer soa's opgespoord door een betere toegankelijkheid van soa-poliklinieken. Van Bergen vult daarbij aan dat de testen tegenwoordig een stuk gevoeliger zijn: ook beginnende soa's worden gediagnosticeerd.

Daarbij vormen de soa-poli's geen goede afspiegeling van Nederland. De meeste mensen gaan naar de huisarts: in de poli komen alleen mensen die een hoog risico hebben gelopen. Van der Sande: 'Daarom analyseren we de gegevens van huisartsen, maar deze informatie is beperkter. De afgelopen jaren houden huisartsen wel meer informatie bij, maar die gegevens hebben we nog niet geanalyseerd.'

Campagne op leeftijd

Een 'Veilig vrijen'-campagne gericht op vijftigplussers lijkt niet de oplossing. Daarbij is veilig vrijen

voor senioren niet anders dan voor jongeren. 'Ik vind het goed dat er in de media af en toe aandacht voor is. Zoals nu in de Plus of via omroep Max. Een soa kijkt niet naar leeftijd is daarbij een mooie slogan. Maar meer is echt niet nodig', vindt Leusink. Ook Soa Aids Nederland wil zich niet specifiek op ouderen richten. 'Onze campagnes zijn voor hoogrisicogroepen: mensen met meerdere of wisselende partners. Jongeren én ouderen', legt van Bergen uit.

Liesbeth vindt aandacht voor soa's onder vijftigplussers wel noodzakelijk. 'Het is belangrijk dat je je ervan bewust bent en blijft dat die kans bestaat. Het is een moeilijk onderwerp om over te praten, ook als je de vijftig gepasseerd bent.' Na een antibioticakuur is ze nu weer chlamydiavrij. Met haar huidige vriend heeft ze het veilig vrijen beter in de praktijk gebracht. 'Als je weet dat je geen enge ziektes op kunt lopen, vrij je toch een stuk lekkerder.'

De naam Liesbeth is op verzoek gefingeerd.

Kaders:

Aandoening	Oorzaak	Klachten	Gevolgen	Behandeling
Chlamydia	Chlamydia Trachomatis (bacterie)	Meestal geen klachten. Soms afscheiding, bloedverlies of irritatie (bij het plassen).	Onvruchtbaarheid door eileiderontsteking of bijbalontsteking.	Antibiotica
Herpes (genitalis)	Herpes-virus	Jeuk, branderig gevoel, rode plekjes, blaasjes of zweertjes. Aanvallen kunnen terugkeren.	Mogelijke risico's voor ongeboren kind.	Geen genezing, wel middeltjes ok klachten te verminderen
Genitale wratten	Humaan Papillomavirus (HPV)	Wratten, soms inwendig. Jeuk, pijn, branderig gevoel.	Geen	Wegsnijden, verbranden of bevroren
Syfilis	Treponema pallidum (bacterie)	Zweertjes (eerste stadium) Daarna vlekjes op de huid, griepig gevoel, haaruitval en oogklachten.	Op lange termijn beschadiging van organen en geestelijke achteruitgang.	Antibiotica-injecties
Gonorroë	Gonokokken (bacterie)	Pusachtige afscheiding, ontsteking (druiper). Vrouwen vaak geen klachten.	Onvruchtbaarheid door eileiderontsteking. Bijbal- of prostaatontsteking.	Antibiotica

HIV / AIDS	HIV-virus	Griepachtige verschijnselen (acuut), vermindering weerstand.	AIDS	Geen genezing, wel HIV-remmers
Hepatitis B	Hepatitis B-virus	Meestal geen klachten. Soms griepachtige verschijnselen.	Geelzucht, langdurige leverontsteking, levercirrose. Verhoogde kans op leverkanker.	Rust (acuut) of geneesmiddel (chronisch). Vaccin.

Veilig vrijen

U kunt niet altijd zien of uw partner een soa heeft, dus veilige seks is noodzakelijk. Een soa kunt u oplopen via sperma, bloed of vaginaal vocht en bij contact tussen de slijmvliezen. Daarom bestaat veilig vrijen volgens Soa Aids Nederland uit:

- Seksueel contact met een vaste partner, die niet met een ander vrijt en geen soa heeft
- Elkaar strelen, tongzoenen, kussen, knuffelen, masseren, uzelf bevredigen of elkaar met de hand bevredigen
- Bij geslachtsgemeenschap een goedgekeurd condoom gebruiken (bij anale geslachtsgemeenschap extra glijmiddel)

Wilt u zonder condoom vrijen met een nieuwe partner? Bespreek dan uw voorgeschiedenis met elkaar. Daarnaast is het aan te raden om drie maanden na uw eerste seksuele contact een soa-test te doen, voordat u stopt met condoomgebruik.